

Verenigingsnieuws

Vrijdag 27 mei 19.30 uur
bijeenkomst met een
lezing, thema:
"Mens en Landschap"
door Jef Boosten, IVN.

Nummer 123

2022 #2

Een geslaagd Sankt Tolbert Fès

Na 2 jaar geen activiteiten te hebben kunnen organiseren door de Coronapandemie met haar beperkingen, was het bijzonder fijn om op zondag 24 april 2022 weer eens gezellig bij elkaar te komen.

Sinds 2019 was het weer bijzonder om een leuke middag met elkaar van een mooi, ongedwongen programma te genieten. Nu niet zozeer een presentatie van geschiedkundige feiten en weetjes, maar het onderdeel dialect in verschillende vormen. Begonnen met een inloop met koffie en vlaai en mooie

fotopresentaties op het scherm van dhr. Dautzenberg werd om 16.00 uur begonnen met het programma. Peter Klein nam ons mee in de verschillen van klanken en vormen van dialectwoorden, bepaalde uitgangen van woorden. Op een heel begrijpelijke manier en met een PowerPoint-presentatie werd het uitgelegd.

Uiteraard waren er na elk optreden van de medewerkers momenten om met elkaar te praten.

Bijzonder verheugd was Sankt Tolbert met de toezegging van Eric Volders van het Koperensemble van de Koninklijke Harmonie Sint Caecilia 1836, om deze middag muzikaal te komen opluisteren.

De koperklanken, aangevuld met een klarinet om bepaalde stukken nog meer tot uiting te laten komen, genoten allen aanwezigen van deze prachtige uitvoeringen.

Om vervolgens te worden getrakteerd op een onvervalste buut van Leo Klein, die op een mooie manier het publiek liet genieten van zijn woordspel en de lachspieren los kon maken.

Nadat het Koperensemble weer een muzikaal intermezzo had laten horen, bracht Jo Kern in origineel

Völser dialect ook een keur van woorden en betekenissen.

Nadat de geest was bediend door al dit moois, was het tijd om de inwendige mens te verzorgen en stond buiten de snackwagen van Hoogstra Snacks uit Bocholtz iedereen al op te wachten om hen te voorzien van allerlei lekkers.

Na het uitbuiken ging iedereen langzaam weer naar huis van een gezellige middag.

In dit nummer:

Een geslaagd Sankt Tolbert Fès	1
Koningsdag 27 april 2022	2
Gasradiatorenfabriek	2
Koninklijke Harmonie St. Cecilia 1836 Vaals "DE MOEZIEK" 185 Jaren Jong	4

Koningsdag 27 april 2022

Sankt Tolbert vertegenwoordigde de gemeente Vaals op deze Koningsdag in Maastricht.

Op woensdag 27 april kwam Koning Willem-Alexander met zijn gezin en verdere familie naar Maastricht. Het uitgestelde feest van 2020 kon uiteindelijk doorgang vinden na de afgelastingen door Corona. Via de gemeente Vaals, kwam de vraag bij onze vereniging terecht om hieraan te kunnen meewerken.

De Maastrichtse organisatie liet de Kleng Wach nabouwen en de grenspaal van het Drielandenpunt. Want alle 16 Zuid-Limburgse gemeenten zouden zich op een 'sjieke' wijze presenteren. Om op die manier de Koninklijke gasten en de tv-kijkers een beeld te geven wat het leven in de regio inhoudt.

Maar het was wenselijk voor Vaals, dat er ook een douanier aanwezig zou zijn, want dit paste uiteraard bij onze Drielanden grensgemeente.

In 2020 zou onze plaatsgenoot dhr. H. van Workum deze rol goed kunnen vervullen, maar nu vond hij dat dit een ander zou kunnen doen. Jo van der Meij zag dit wel zitten en zorgde voor een douane-uniform uit jaren '50-'60, ging op de foto om de Kleng Wach te laten nabouwen en toog die dag als douanier naar Maastricht.

Hij kon de familie stand houden en vragen of ze iets aan te geven hadden en daarop volgde een geanimeerd en leuk gesprek, waarbij Sankt Tolbert en de gemeente Vaals natuurlijk onder de aandacht werden gebracht.

Nadat dit gezelschap hun weg moest vervolgen, volgde nog prins Floris en zijn vrouw Aimée, die heel geïnteresseerd waren in het gebouwtje de Kleng Wach.

Een mooie zonnige dag met een ontspannen gezelschap, waar onze vereniging en de gemeente Vaals trots op mogen zijn om zich hier te hebben kunnen presenteren.

Ingezonden stuk van de heer Philippe van Wersch: Gasradiatorenfabriek

In een krant van juni 1933 stond een bericht dat er een vergunning was verstrekt aan de NV Nederlandsche Gasradiatorenfabriek in Vaals. Het bedrijf vestigde zich aan de Hertogenweg 2 in Vaals. De Hertogenweg werd kort na de oorlog de Jos Francotteweg. Francotte was in 1944 door de Duitsers in Valkenburg gefusilleerd, 23 jaar oud. Met hem werd ook Sjeng Coenen doodgeschoten de

partner van Berthe van Wersch die in verwachting was. Hoewel gas net een tiental jaren al in huizen voor het koken werd gebruikt, gebruikten nog vele mensen de kolenkachel en de oliekachel om hun huis te verwarmen. Het bedrijf vestigde zich in de voormalige gasfabriek waarvan de productie in maart 1933 was gestopt om over te gaan op mijngas van de Staatsmijnen. In 1934

werd op initiatief van Provinciale Staten het streekgasbedrijf Limagas opgericht. Daarvoor hadden slechts alleen de grotere steden in Limburg een eigen gasbedrijf waaronder dus Vaals.

De gasradiatorenfabriek zou zeker tien vacatures hebben, schreef de Limburger van 23 juni 1933. Enkele dagen later werd de fabriek op het telefoonnetwerk aangesloten en

kreeg nummer 102. Dit nummer was van het failliete restaurant Bergstraat van W. Appelberg geweest. Begin juli 1933 vroeg de fabriek een vergunning aan voor het plaatsen van een elektromotor van 3 PK. Die werd een maand later uiteraard afgegeven.

Gelijk met de oprichting van de fabriek werden de oprichtingsstatuten door notaris Mostart uit Gulpen bij het Ministerie van Justitie ingediend. Dit moest want in het Wetboek van Koophandel stond immers, zoals de notaris in de begeleidende brief schreef: de naamlooze vennootschap kan niet aanvangen alvorens door Uwe Excellentie is verklaard dat U van bezwaren niets is gebleken.

Notaris Mostart ontving de statuten weer retour met de opmerking dat er twee artikelen aangepast dienden te worden. Pas in oktober 1933 stuurde notaris Mostart uit Gulpen de aangepaste statuten naar het Ministerie. Zo werd toegevoegd in artikel 19: De algemeene vergadering is bevoegd een commissaris ten allen tijde te ontslaan.

En in Artikel 22 moest een zinssnede doorgehaald worden: In elke vacature in den raad van commissarissen wordt, ook indien deze ontstaan is door periodieke af-treding of door verlies van de hoedanigheid van aandeelhouders, door de algemeene vergadering van aandeelhouders, wanneer zy vervulling noodig acht, op een niet bindende aanbeveling van de overige commissarissen voorzien.

Er waren toen twee aandeelhouders: Hubert Joseph Wilhelm van Wersch, koopman in Aken, Jakobstrasse 126 en

Wilhelmus Jacobus Janssen, handelsreiziger in Maastricht, Wilhelminasingel 110. De heer Janssen trad uit en daarvoor in de plaats kwamen in november 1933 de heren Kaiser en Unterbein.

Wie waren de heren

In de diverse stukken worden vier heren genoemd:
 1: H.J.W. van Wersch,
 2: Wilhelmus Jacobus Janssen,
 3: H.J. Kaiser uit Aken
 4: F. Unterbein uit Vaals.

Hubert Joseph Wilhelm van Wersch was eigenlijk Wilhelm Joseph Hubert van Wersch die in Aken in 1888 geboren was. Zijn vader, Peter van Wersch was in Aken in 1884 met Margaretha Brab getrouwd. Hij was hier winkelier en had ook een uitspanning. Toen in 1902 er in Aken weer een Heiligdomsvaart was, adverteerde hij met zijn restaurant Im Ackermann waarin hij zich bij bedevaartgangers aanbeveelde. Aantallen waren geen probleem want hij schreef gelijktijd dat er stalling was voor dertig paarden.

Zijn zoon dus, Wilhelm (Willy) van Wersch, trouwde in 1917 met Louise Scheins uit Aken. Hij was een echte ondernemer. In 1925, hij was toen 36 jaar richtte hij met Hermann Kaiser en Franz de Lamotte in Aken de Apparate- und Metallwaren Fabrik Gesellschaft op. Al eerder dat jaar had hij met Karl Schofer en Bernhard Hermann Ersing Minerva Vertriebs Gesellschaft opgericht, een groothandel in schoenonderdelen, schoenmakersmachines en metaalwaren.

Wilhelmus Jacobus Janssen is tot nu toe nog onbekend gebleven. De notaris schreef in 1933 dat hij handelsreiziger

was en aan de Wilhelminasingel 110 in Maastricht woonde. Aangezien in die tijd andere mensen op dit adres woonde, is de aanname dat hij hier een kamer huurde. Wellicht was H.J. Kaiser identiek aan Hermann Kaiser die in 1920 met Käthe van Wersch in Aken trouwde. Zij woonde op hetzelfde adres als Wilhelm van Wersch. Zij zou een zus of een nicht van Wilhelm kunnen zijn.

Franz Wilhelm Unterbein werd rond 1885 in Aken geboren. Hij was zoon van Johan Jozef Unterbein, die in Heerlen tolgaarder was, en Anna Katharina Jansen. Hij trouwde met Jeanette Falkenthin die in 1889 geboren was. Zij kregen Käthe Unterbein. Franz Unterbein overleed in Sint Maartensdijk op 27 januari 1960, Zijn vrouw was al eerder op 17 juni 1957 in Vaals overleden.

Vreemd genoeg zijn er geen advertenties bekend van de Nederlandsche Gasradiator-fabriek. Misschien daarom dat het bedrijf vier jaar later, op 2 september 1937, werd opgeheven. Wellicht was het bedrijf al eerder opgeheven want in april 1934 adverteerde op dit adres, Hertogenweg 2, de Limburgsche Textiel-fabriek Litex.

Secretariaat:
Heuvel 4
6291 CS Vaals
Nederland

Telefoon: 043-306 42 06
E-mail: sankttolbert@gmail.com

Bezoek onze
website
www.sankttolbert.nl

Bezoek ons ook op:
facebook

Koninklijke Harmonie St. Cecilia 1836 Vaals "DE MOEZIEK" 185 Jaren Jong

EXPOSITIE "MIT TRÖATE EN SJELLE"

KOPERMOLEN VAALS
1 mei t/m 12 juni 2022

*Bloasmoeziek óp 'ne sjönne
zoondesjmorje*

*Bloasmoeziek trukt miesj
noa heem*

Mit tröate en sjelle,

jesjiesjte vertselte

Zoondesmorjens

bloasmoeziek,

bloas miesj riesj

*(Uit „Bloasmuziek“ van Gé Reinders,
Völserplat Henk van den Berg)*

De Völser harmonie, de MOEZIEK, zit nooit stil. Zelfs tijdens de Corona-periode bleef de harmonie, zij het op eigen wijze, actief.

En zo was het altijd al, al 185 jaren lang.

De expositie "MIT TRÖATE EN SJELLE" zal daarvan zichtbare en hoorbare getuige zijn.

Deze expositie belooft een bijzondere Moeziek-activiteit te worden, met foto's, films, geluids-opnames, publicaties en interessante voorwerpen over concerten, optochten, bronke, concertreizen, jubilea, revues, kortom gedenkwaardige momenten en activiteiten, die de Moeziek zo zeer karakteriseren.

De expositie vindt plaats in "de Kopermolen" van 1 mei t/m 12 juni en zal op 1 mei

15.00 uur feestelijk worden geopend met passende muziek door het Saxofoon-ensemble en door harmonie-dirigent Patrick Sporken, begeleid door Marc Steffens, organist Sint-Niklaas Eupen, op het Joannes Baptiste Hilgers-orgel.

De harmonie presenteert met deze expositie een historische terugblik op 185 jaar Koninklijke Harmonie St. Cecilia 1836 Vaals met nadruk op de na-oorlogse periode, waarvan bij menig bezoeker weer persoonlijke, langer geleden en recente herinneringen, boven zullen komen.

De nieuwsbrief is een uitgave van heemkundekring Sankt Tolbert.

Wilt u meer weten over de heemkundekring Sankt Tolbert, een bijdrage leveren aan deze nieuwsbrief of heeft u een interessante mededeling, kijk dan op de website www.sankttolbert.nl of mail naar sankttolbert@gmail.com.

De nieuwsbrieven staan ook in pdf-formaat op de website. Deze kunt u downloaden. Tevens kunt u op de site aangeven als u de nieuwsbrief niet meer wilt ontvangen.